

แนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษา ที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

Guidelines for Creating the Network of Disabilities Support Services in Higher Education

สุรินทร์ ยอดคำแปง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา 2) เพื่อศึกษาระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานโดยตรง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ นักศึกษาที่มีความพิการ ผู้อำนวยการ (หัวหน้า) ศูนย์ช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม ผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ และอาสาสมัครช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม จำนวนทั้งสิ้น 64 คน จากมหาวิทยาลัยที่มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม จำนวน 16 แห่ง

ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวคิดการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาจะเป็นแนวคิดในแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการที่มีรูปแบบของการสร้างเครือข่ายการให้บริการที่มีลักษณะเป็นการสร้างเครือข่ายเชิงพื้นที่
2. ระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาจะเป็นระบบที่มีโครงสร้างในการทำงานเป็นลักษณะของการให้บริการที่เป็นบริการผสมผสาน ที่ประกอบด้วยบริการด้านต่าง ๆ คือ ด้านที่เป็นการติดตามเยี่ยมบ้านในรายที่จำเป็น และการฟื้นฟูสภาพที่เกี่ยวข้อง ด้านการส่งเสริมในระดับบุคคล และครอบครัวทุกกลุ่ม ทั้งที่เป็นบริการในศูนย์ และบริการในชุมชน ซึ่งเน้นการบริการแบบองค์รวม
3. แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา อันดับแรกที่เครือข่ายการให้บริการต้องกระทำ และการปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง คือการทาบ้นที่กข้อตกลงร่วมกันของเครือข่าย ในการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเพื่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาบทบาทระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มเครือข่ายในการให้บริการในจังหวัด หรือภูมิภาค เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานด้านการบริการร่วมกัน

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ e-mail : surin_yod@ windowslive.com โทรศัพท์เคลื่อนที่ 0817839284

คำสำคัญ : การให้บริการช่วยเหลือสนับสนุน, บุคคลที่มีความพิการ, การศึกษาพิเศษ, การเรียนรวม, อุดมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study the Creating of the Network of Disabilities Support Services in Higher Education, 2) to study the system of Disabilities Support Services in Higher Education and 3) to study the development to create a network of Disabilities Support Services in Higher Education. The methodology was the qualitative research method and in-depth interview with the key informants and collaborated the context by the content analysis technique of the Disabilities Support Services Center in Higher Education by collecting information from key informants is suitable for people with discomfort. There are 64 people from universities that have a Disabilities Support Services center 16 locations

The research findings were as follows ;

1. The concept of creating a network of Disabilities Support Services in higher education. Will be a concept in creating a service network. That has the form of creating a service network that is characterized by Create a spatial network.

2. The Supporting system for Disabilities Support Services in higher education will be a system that is structured to work as a characteristic of services that are integrated services. Which consists of various services, namely, the aspect that is that home visit in the necessary cases and the restoration of related conditions promotion on a personal level and all family groups both as a service in the center and services in the community. Which emphasizes holistic service.

3. Guidelines for the development of a network of Disabilities Support Services in higher education. First, the service network must act and joint operations of related network partners. Is to record the network agreement in providing services to Disabilities Support Services for learning exchange experiences and develop roles between staff and network groups in providing services in provinces or regions as a guideline for working together in service.

Keywords: Disabilities Support Services, Persons with disabilities, Special Education, Inclusive Education, Higher Education

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

บุคคลที่มีความพิการเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุกๆระดับทุกระดับเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดกีดกัน เลือกลงปฏิบัติ หรือยกเว้นใด ๆ นอกจากนี้บุคคลที่มีความพิการยังต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาตั้งแต่แรกเกิด และแรกเริ่มที่พบความพิการ รวมทั้งผู้ปกครองและครอบครัวของบุคคลที่มีความพิการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกด้าน เพื่อให้สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาบุคคลที่มีความพิการอย่างเต็มศักยภาพตามความต้องการ

ของแต่ละบุคคล รวมทั้งมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ดังปรากฏในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541; หน้า 1)

ปัญหาความพิการนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นที่น่าสนใจของนานาชาติประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2524 เป็นปีคนพิการสากล (The International Year of Disabled Person : IYDP) โดยเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกให้ความสำคัญต่อทางด้านบุคคลที่มีความพิการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมากขึ้น สถานการณ์ด้านบุคคลที่มีความพิการในประเทศไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับรัฐบาลไทยมีความพยายามร่างกฎหมายบุคคลที่มีความพิการโดยเฉพาะขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2518 ตั้งใจจะประกาศให้เป็นของขวัญแก่บุคคลที่มีความพิการในปีคนพิการสากล พ.ศ. 2524 แต่มาปรากฏเป็นพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งนับเป็นจุดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือบุคคลที่มีความพิการไทยมีโอกาสดำเนินการด้านต่าง ๆ ที่เป็นการคุ้มครอง การสงเคราะห์ พัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจนแก้ไข้ปัญหา และจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่บุคคลที่มีความพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูล และฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการโดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพใน 4 ด้าน คือ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดของบุคคลที่มีความพิการ และระหว่าง พ.ศ. 2525-2536 เป็นช่วงที่เรียกว่า ทศวรรษของบุคคลที่มีความพิการแห่งสหประชาชาติ (United Nations Decade of Disabled Person) โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การให้โอกาสบุคคลที่มีความพิการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และโดยเสมอภาค (Full Participation and Equality) ของบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งหมายถึง การเร่งรัดฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลที่มีความพิการ เพื่อให้บุคคลที่มีความพิการมีสิทธิเท่าเทียม โดยให้ได้รับการศึกษา และมีชีวิตดำรงชีพได้เช่นคนปกติทั่วไป (UNESCO, 1997; pp. 16-17) โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เป็นช่วงที่ประชาคมโลกตื่นตัวให้ความสนใจกับเรื่องสิทธิมนุษยชน และความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ทางอาชีพ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม เกิดกระแสความนิยมเรื่องสิทธิที่เท่าเทียมกันของบุคคลอย่างไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และความพิการ ซึ่งได้รับการตอบรับอย่างพร้อมเพรียงกันในทุกประเทศทั่วโลก

การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพิการได้เรียนรวมในทุกระดับ และทุกระบบเป็นสิ่งที่ท้าทายหน่วยงานที่จัด และสนับสนุนการจัดการเรียนรวมนั้นต้องเห็นว่า การเรียนรวมก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งบุคคลปกติทั่วไป และบุคคลที่มีความพิการ ทั้งนี้เพราะการเรียนรวมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกคนมีเจตคติเชิงบวกต่อกัน มีโอกาสบรรลุถึงขีดสูงสุดของศักยภาพด้านวิชาการ ทักษะด้านสังคม และทักษะด้านการดำรงชีวิต เป็นการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม และเป็นการทำงานร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (UNESCO, 1994; p. 2) ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนรวมในสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้บริหารและประชาคมของสถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมต้องกล้าปรับเปลี่ยน และต้องเป็นผู้นำในการยอมรับเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ สำหรับประเทศไทยการกำหนดแนวปฏิบัติ และจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมที่ชัดเจนเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตบุคคลที่มีความพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 ที่ระบุไว้ว่า บุคคลที่มีความพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการ และความช่วยเหลือจากรัฐ และในวรรค 2 ได้ระบุว่าการศึกษิตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะ

หรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

ประเทศไทยได้มีการขยายตัว และพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างรวดเร็ว โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษากับการพัฒนาประเทศ มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนแม่บทในการดำเนินงานด้านการศึกษาของประเทศ การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงได้รับการกำหนดจุดมุ่งหมาย นโยบาย และมาตรการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) มาจนถึงฉบับปัจจุบัน คือฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาคนดีและคนเก่ง รวมทั้งสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กล่าวถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ว่าเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจในภูมิภาค รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยี และการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนา ทำให้ต้องเร่งเตรียมความพร้อม ทั้งการสร้างระบบ กลไก และพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อความต้องการการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-Based Society) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; หน้า 1)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ประกาศนโยบายการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการระดับอุดมศึกษาในปี พ.ศ. 2546 ให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้รับทราบ และถือปฏิบัติ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการ คือให้สถาบันอุดมศึกษาจัดสรรโควตาสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการ ให้จัดหาบริการช่วยเหลือสนับสนุนให้กับนักศึกษาที่มีความพิการโดยร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด จัดตั้งงบประมาณค่าตอบแทนล่ามภาษามือ กรณีมีนักศึกษาที่มีความพิการทางการได้ยินเรียนรวมปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสมต่อนักศึกษาที่มีความพิการทางการได้ยินหรือการเคลื่อนไหว และหากสถาบันการศึกษาใดมีนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมมากกว่า 10 คน ให้สถาบันนั้นจัดตั้งศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักศึกษาที่มีความพิการ การดำเนินงานทางการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ได้เริ่มชัดเจนตั้งแต่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดสรรงบประมาณจากสำนักงานงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาในโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งรูปแบบการเรียนรวมเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการที่เป็นกระแสหลักของแนวคิดการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการในปัจจุบัน โดยมีแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาที่ให้นักศึกษาที่มีความพิการได้เรียนในสถานศึกษาเดียวกันกับบุคคลทั่วไป ทั้งในด้านการเรียนการสอน การร่วมกิจกรรมทางสังคม ภายใต้แนวคิดพื้นฐานในเรื่องการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการในรูปแบบการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาถึงความพิการในด้านต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความพิการ ตลอดจนความพร้อม และศักยภาพของสถานศึกษาด้วย

หลังจากที่มีการประกาศใช้นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ สถานศึกษาภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการหลายแห่งขานรับ และน่านโยบายไปปฏิบัติ แต่เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว พบว่ามีปัญหา และอุปสรรคมากมาย ซึ่งนักวิชาการทางการศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการน่านโยบายทางการศึกษาเพื่อบุคคลที่มีความพิการไปปฏิบัติที่ผ่านมาในด้านความพร้อม และความ

ต้องการในการจัดการเรียนรวม ประเด็นของปัญหา และอุปสรรคในการนำนโยบายทางการศึกษาเพื่อบุคคลที่มีความพิการไปปฏิบัติ ที่สำคัญสามารถสรุปได้ว่า ประการแรกได้แก่ปัญหาความไม่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของนโยบาย แผนปฏิบัติการไม่มีความชัดเจน และไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ประการที่ 2 บุคลากรที่มีส่วนในการนำนโยบายไปปฏิบัติขาดความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับนโยบาย และการนำไปใช้ไม่ครอบคลุมและมีความหลากหลายต่อสภาพปัญหาของบุคคลที่มีความพิการแต่ละประเภท ประการที่ 3 คณะกรรมการผู้ทำหน้าที่กำกับและควบคุมนโยบายไม่มีอำนาจในการสั่งการข้ามหน่วยงาน ประการที่ 4 ทรัพยากรของนโยบาย เช่น งบประมาณ บุคลากร ไม่เพียงพอ ประการที่ 5 การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความไม่เท่าเทียมและเสมอภาค และการขาดการสนับสนุนจากชนชั้นนำทางสังคม สื่อมวลชน และการประชาสัมพันธ์ เป็นหลัก ประการสุดท้าย ส่วนของความต้องการของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ต้องการให้มีการนิเทศด้านหลักสูตร และการใช้หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล (เอมอร ไชยบัวแดง, 2539; หน้า 89-93; วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, 2539; หน้า 129-145; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2544; หน้า 27-29; เบญจา ชลธารนนท์, 2545; หน้า 6; ประพาฬรัตน์ คชเสนา, 2548; หน้า 115-116)

จากปัญหาดังที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาได้มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากความสำเร็จของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติสามารถพิจารณาได้จากเงื่อนไขที่ว่า ได้มีการบรรลุผลการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ตามภาระหน้าที่ขององค์กรที่รับผิดชอบด้วยความราบรื่น และปราศจากปัญหา (วรเดช จันทรศร, 2545; หน้า 9) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้พยายามขยายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการมาโดยตลอด เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการของรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้มีการประกาศใช้ และสังคมได้ให้ความตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายดังกล่าวเพิ่มขึ้นเรื่อยมา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด จึงต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ในมิติใหม่ ภายใต้กรอบกฎหมายอุดมศึกษาในปัจจุบัน โดยจัดให้มีระบบที่เอื้อให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกบริโภคบริการอุดมศึกษาจากระบบ และฐานข้อมูลที่สำคัญบางฐานเกี่ยวกับการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องเพิ่มบทบาทในการทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคที่รับบริการจากสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ทำให้ประชาชนมีเครื่องมือในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ได้ตามศักยภาพและความต้องการ นับได้ว่าเป็นการกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพ เพื่อดึงดูดผู้เรียนให้เข้าเรียนมากขึ้น ผู้เรียนจะมีโอกาสตรวจสอบว่าการให้บริการทางการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษานั้นคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เสียไปหรือไม่ ทั้งนี้รัฐจะใช้เกณฑ์มาตรฐานการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชาประกอบกับศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาในการผลิตบัณฑิต ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องแสดงศักยภาพ ที่รวมถึงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนต่อสาธารณะ ผ่านระบบการรายงานผล และกลไกอื่น ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันอุดมศึกษา (ภาวิช ทองโรจน์, ม.ป.ป.) เป็นเหตุให้การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการในระดับอุดมศึกษาต้องเป็นไปตามคุณภาพ และมาตรฐานที่กำหนดไว้เช่นเดียวกับนักศึกษาทั่วไป แต่เนื่องจากบุคคลที่มีความพิการ มีข้อจำกัดในเรื่องของศักยภาพในการเรียนรู้ เพราะจากสภาพความพิการ ในการดำเนินงานจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องทุ่มเทให้มากกว่าการจัดการศึกษาบุคคลทั่วไป ทั้งในด้านงบประมาณ การจัดการเรียนการสอน การจัดหาอุปกรณ์ และสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ ขณะที่ในทางปฏิบัติการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการ ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะให้ผู้เรียนมีพัฒนาการ ทั้งด้านทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน หรือพัฒนาการทางด้าน

วิชาการตามหลักสูตรการจัดการศึกษาในแต่ละระดับให้อยู่ในบรรทัดฐานเดียวได้ทุกคน จึงค่อนข้างยาก จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุคคลที่มีความพิการเมื่อเทียบกับบุคคลทั่วไป บุคคลทั่วไปจะมีผลการเรียนอยู่ในระดับดี ส่วนบุคคลที่มีความพิการมีผลการเรียนระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (กิ่งเพชร ส่งเสริม, 2552)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2548) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความพิการในระดับอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างโอกาสทางการศึกษา โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ จัดสรรโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาที่มีความพิการที่มีศักยภาพได้เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการจัดการการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความพิการ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. พัฒนาระบบบริการช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลที่มีความพิการ (Disability Support Services/Autistic Support Services -- DSS/AUSS) ในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนของนักศึกษาที่มีความพิการ
2. พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ และการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาที่มีความพิการ
3. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีความพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนางองค์ความรู้ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ผลิตงานวิจัย และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านบุคคลที่มีความพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีงานทำของบัณฑิตที่มีความพิการ โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ ส่งเสริมความร่วมมือในการสนับสนุนการประกอบอาชีพของบัณฑิตที่มีความพิการ

สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการให้มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เพื่อให้ศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการสถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนแก่นักศึกษาที่มีความพิการ จากข้อมูลปีการศึกษา 2558 มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการจำนวนทั้งสิ้น 38 ศูนย์ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559) สำหรับในด้านการพัฒนาเครือข่ายผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ดำเนินการให้การพัฒนารสร้างเครือข่ายตามโครงการ ทำให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากรศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ โดยการกำหนดโครงการ งบประมาณ และประเด็นเพื่อการประชุมฝึกอบรมให้กับบุคลากรศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เหตุนี้ถ้าต้องการแก้ปัญหาการใช้งบประมาณ และการทำงานเพื่อให้บุคลากรมีความรู้มีทักษะในการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการอย่างแท้จริง จึงควรมีการศึกษาหาแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โดยเก็บข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 64 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ (หัวหน้า) ศูนย์ช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม ผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ นักศึกษาที่มีความพิการ และอาสาสมัครช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม จากมหาวิทยาลัยที่มีศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2558 จำนวน 16 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดโครงสร้างประเด็นการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอนหลัก ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการจัดลำดับเนื้อหาที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ประกอบบริบทตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ประกอบการสังเกตของผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา สภาพปัจจุบันได้เน้นการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการระดับปฐมภูมิเป็นหลัก เพื่อเป็นการกระจายการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมไปยังสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละแห่งที่มีนักศึกษาที่มีความพิการเข้ารับการศึกษ โดยให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวม มีแนวโน้มในด้านการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินการจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้แนวโน้มเงินบำรุงของศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังพบว่าการจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการนี้ไม่สม่ำเสมอในแต่ละสถาบัน และแตกต่างกันในแต่ละสถาบัน

2. ระบบบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการในด้านการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรม การให้การช่วยเหลือสนับสนุนเฉพาะด้าน และการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างผสมผสานแก่นักศึกษาที่มีความพิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่กำกับดูแลให้ระบบความเป็นธรรมทั่วถึง มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งระบบบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ซึ่งแต่ละระบบมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กัน การที่ภาครัฐจัดให้มีบริการหลายระดับ ทำให้โอกาสในการเข้าถึงบริการที่มีความซับซ้อนที่จัดโดยบริการในระดับที่สูงขึ้นลดลง ซึ่งข้อเท็จจริง คือ บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการแต่ละระดับเชื่อมโยงกันด้วยระบบส่งต่อ หากระบบส่งต่อมีประสิทธิภาพ ปัญหาการเข้าถึงบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการในระดับที่สูงขึ้นก็จะหมดไป ระบบบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการจึงสามารถจัดแบ่งได้หลายระดับ โดยในแต่ละระดับจะมีจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบแตกต่างกัน มีบทบาทหน้าที่

แตกต่างกัน และเชื่อมโยงกันด้วยระบบส่งต่อ เพื่อให้สามารถจัดบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการที่ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจุบันมีความจำเป็นในการพัฒนาการจัดระบบในรูปแบบเครือข่าย แทนการขยายศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ โดยใช้หลักการที่สามารถเชื่อมโยงบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการทั้ง 3 ระดับเข้าด้วยกัน ตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามสภาพข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์ และการคมนาคม โดยไม่มีเส้นแบ่งของการปกครอง หรือการแบ่งเขตบริการของสถาบันอุดมศึกษา เป็นตัววางกัน ทั้งนี้ในการพัฒนาศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการระดับต่าง ๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือข่ายบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เพื่อให้ศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการแต่ละแห่งเติบโตอย่างมีทิศทาง มีภารกิจหน้าที่ชัดเจน มีจังหวะก้าว และเกื้อหนุนซึ่งกันและกันภายในเครือข่าย ซึ่งศูนย์บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการแม่ข่าย ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด สถานศึกษา เฉพาะความพิการ เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร รวมทั้งเครือข่ายภาคีมีภาระในการพัฒนาการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการทำร่วม คือ ด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการช่วยเหลือสนับสนุน ด้านการฟื้นฟูสภาพ

อภิปรายผล

1. แนวคิดการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา ผลจากการวิจัยพบว่า ในแนวทางการสร้างเครือข่ายการให้บริการนั้น มีรูปแบบของการสร้างเครือข่ายการให้บริการ มีลักษณะเป็นการสร้างเครือข่ายเชิงพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระสุทิพย์ อาภากร (อบอุณ) (2547) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ พบว่า ในการสร้างเครือข่ายสามารถแบ่งประเภทรูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายนั้น ทั้งก็เพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรเครือข่าย ต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และการเกิดขึ้นได้ของเครือข่ายการให้บริการนั้นต้องอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม และแนวทางในการแบ่งเครือข่าย อาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่าง ๆ ดังกล่าว มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ ลักษณะ และโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้ มีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนในการจัดตั้งเครือข่าย หรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่ม/หน่วยงานนั้น ๆ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการร่วมพลังเพื่อการการแก้ปัญหาในภาพรวม

กิจกรรม และความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะอาศัยพื้นที่ทางกายภาพเป็นฐาน กำหนดกิจกรรม และประเด็นปัญหา กล่าวคือ จะมีการเชื่อมโยงกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายย่อยในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมปรึกษา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการร่วม การบูรณาการจัดการเชิงพื้นที่ และการใช้ประเด็นกิจกรรมเป็นภารกิจในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรที่มาจากพื้นที่เป็นสำคัญ

ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่ จะมีลักษณะกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีการร่วมศูนย์กิจกรรมเข้าสู่ส่วนกลางระดับพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีศูนย์ประสานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดกิจกรรมการสื่อสาร และความเคลื่อนไหว มีแกนนำ ผู้ประสานงาน และคณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรม

ให้กลุ่มองค์กร และเครือข่ายย่อย อื่น ๆ ทำงานตามหน้าที่ และภารกิจ ในขณะที่ความสัมพันธ์ในแนวราบจะมีการประสานเครือข่ายตามประเด็นที่มีอยู่ในพื้นที่แล้วมากำหนดกิจกรรมร่วมกัน กระบวนการทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ มีลักษณะร่วมกัน 4 ประเด็น คือ 1) กระบวนการทำงานที่เชื่อมประสานจากจุดเล็ก และขยายไปสู่หน่วยใหญ่ 2) การรักษาสัมพันธภาพที่สร้างความรู้ ความหมาย และโลกทัศน์ร่วมกัน 3) การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัว 4) การพัฒนากิจกรรม และความเคลื่อนไหว เพื่อสร้างขบวนการทางนวัตกรรม

2. ระบบการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษาผลจากการวิจัยพบว่า ระบบการบริการนั้น มีโครงสร้างในการทำงานเป็นลักษณะของการให้บริการที่เป็นบริการผสมผสาน ที่ประกอบด้วยบริการด้านต่างๆ คือ ด้านที่เป็นการติดตามเยี่ยมบ้านในรายที่จำเป็น และการฟื้นฟูสภาพพื้นฐานที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมในระดับบุคคล และครอบครัวทุกกลุ่ม ทั้งที่เป็นบริการในศูนย์ และบริการในชุมชน ซึ่งเน้นการบริการแบบองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ ประเวศ วะสี (2545) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิรูประบบบริการสามารถส่งผลกระทบต่อประชากรทั้งประเทศ รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพชีวิต ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และชีวะภาพ รวมทั้งปัจจัยด้านระบบบริการสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ทศนา บุญทอง (2543) ที่กล่าวว่า ในการจัดระบบบริการ เพื่อให้บรรลุ ความคาดหวังของสังคม และสามารถตอบสนองต่อความจำเป็นด้านบริการของประชาชนในชุมชน และกำหนดรูปแบบบริการ ระบบบริการนั้น ควรมีการจัดระบบเครือข่ายบริการที่เป็นการจัดบริการให้มีสถานบริการหลายระดับให้ในแต่ละระดับของสถานบริการมีการประสานงานเป็นเครือข่าย โดยใช้ระบบส่งต่อเป็นกลไกสำคัญ และการเชื่อมโยงบริการต่าง ๆ ในชั้นปฐมภูมิ ในชั้นทุติยภูมิ และในชั้นตติยภูมิ เป็นสถานบริการการสำหรับผู้ที่มีปัญหาซับซ้อน ต้องการการวินิจฉัยที่ถูกต้องแม่นยำ และมีความต้องการดูแลโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เป็นแหล่งวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี

จากลักษณะดังกล่าวของระบบบริการที่จัดขึ้นจะเป็นระบบบริการที่มีเครือข่าย ของศูนย์บริการมีการประสานงานในแต่ละระดับของศูนย์บริการ มีการดูแลอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เป็นองค์รวม และอยู่บนพื้นฐานค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม เน้นการส่งเสริมสุขภาพที่เป็นเชิงรุกโดยให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเอง การมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องดังนั้นลักษณะของการจัดบริการ และบทบาทของ ผู้ให้บริการจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ และสถานการณ์ทางด้านสุขภาพของประชาชน

3. แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมในระดับอุดมศึกษา ผลจากการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ ซึ่งในแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ อันดับแรกเครือข่ายการให้บริการต้องกระทำ และการปฏิบัติงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง คือ การทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันของเครือข่ายในการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ เพื่อการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาบทบาท ระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มเครือข่ายในการให้บริการในจังหวัด หรือภูมิภาค เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานด้านการบริการร่วมกัน ซึ่งมีนักวิชาการบางท่านได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนา คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ในอันที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนโดยต่อเนื่อง และการพัฒนา ก็มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศใด ประเทศหนึ่ง ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องอาศัยวิธีการบริหาร และปฏิบัติงานที่เหมาะสม จนสามารถทำให้ผลที่เกิดขึ้นตามมาเกิดประโยชน์ต่อบุคคล และมีคุณค่าต่อการสร้างสรรค์สังคมมากยิ่งขึ้น

ในปัจจุบันมีความจำเป็นในการจัดระบบในรูปแบบเครือข่ายแทนการขยายศูนย์ โดยใช้หลักการที่สามารถเชื่อมโยงบริการเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามสภาพข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์ และการคมนาคม โดยไม่มีเส้นแบ่งของการปกครอง หรือการแบ่งเขตบริการเป็นตัวขวางกั้น ทั้งนี้ในการพัฒนาศูนย์ระดับต่าง ๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือข่ายบริการ เพื่อให้ศูนย์แต่ละแห่งเติบโตอย่างมีทิศทาง มีภารกิจหน้าที่ชัดเจน มีจึงหะก้าว และเกี่ยวพันซึ่งกันและกันภายในเครือข่าย ซึ่งศูนย์แม่ข่าย เจ้าหน้าที่ อาสาสมัคร รวมทั้งเครือข่ายภาคีมีภาระในการพัฒนาการให้บริการทำร่วม คือ ด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการช่วยเหลือสนับสนุน ด้านการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพท วังคือนุตรโรจน์ (2544) ที่กล่าวไว้ว่า แนวทางการสร้างพัฒนาเครือข่ายประกอบไปด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้าง ช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน และความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่เป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอก พบว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลดังกล่าวที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชน มีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชนสามารถแยกพิจารณา ระดับความสัมพันธ์เป็น 3 ชั้น คือ ชั้นฐานความสัมพันธ์ของชุมชน ชั้นกลุ่มต่าง ๆ หรือพลเมืองที่ตื่นตัว ชั้นกลาง หรือแกนนำ มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน คือฐานความสัมพันธ์ที่หลากหลายสถานภาพของแต่ละกลุ่ม และบุคคล ผู้นำ ภูมิศาสตร์และทรัพยากร ศูนย์รวมจิตใจ และสำนึกร่วมของคนในชั้นสังคม โครงสร้าง และช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมประเพณี ผลประโยชน์ร่วมกันกับความเข้าใจของคนในชุมชน และกระแสความคิดในสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สร้างแรงจูงใจ และพัฒนาขีดความสามารถของผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ และอาสาสมัครช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเรียนรวมโดยสนับสนุนอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นในการปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย

1.2 เร่งรัดมาตรการการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการโดยมีเป้าหมาย เพื่อลดงบประมาณ และผลกระทบจากการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ

1.3 สร้างแรงจูงใจแก่ผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการทุกระดับ โดยปรับระบบค่าตอบแทนให้เหมาะสม และความก้าวหน้าในวิชาชีพที่เป็นธรรม สร้างกลไกพัฒนาความสัมพันธ์ที่ีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

1.4 พัฒนาระบบข้อมูลการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการให้มีคุณภาพ และบริการข้อมูลการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการสำหรับนักศึกษาที่มีความพิการ กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติการ

2.1 ควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมมือกันเครือข่ายศูนย์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ประสานเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำงานร่วมกัน ไม่ทำงานแบบแยกส่วนต่างคนต่างหน่วยงาน

2.2 ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้ให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการในหน่วยเกี่ยวข้องการให้บริการ

2.3 ควรมีการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการเชิงรุกด้านการแบบต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพต่อเนื่องคือ ไม่เป็นช่วงที่จัดการเรียนการสอนเท่านั้น ให้ทำสม่ำเสมอในเรื่องของประสิทธิภาพ คือต้องสร้างการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่น ให้ความรู้ ในการดูแล มีส่วนร่วม ในการคิดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ชุมชน

2.4 ควรมีการพัฒนาระบบส่งต่อข้อมูล โดยเฉพาะทางด้านระบบคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีที่ใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูล ในปัจจุบันยังคงพบปัญหาข้อมูลการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการไม่เชื่อมโยงข้อมูลกัน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้แนวคิดประชาสังคม ในการพัฒนาเครือข่ายการบริการช่วยเหลือสนับสนุนนักศึกษาที่มีความพิการ

3.2 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาความพร้อมของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด เพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งเพชร ส่งเสริม. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทัศนาศ บุษทอง. (2543). ปฏิรูประบบพยาบาลที่สอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพไทยที่ประสงค์ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศิริยอด การพิมพ์.
- นงลักษณ์ วีรัชชัย. (2544). สรุปรายงานการวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบรวมพลัง : การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- เบญจมา ชลธารนนท์. (2545). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาแบบเรียนรวม เอกสารการสอนรายวิชาการศึกษาระบบเรียนรวม. กรุงเทพฯ : สำนัก การฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประพาสรัตน์ คชเสนา. (2548). คุณภาพชีวิตและความต้องการของผู้พิการจากภัยทุพทุฑ. กรุงเทพฯ : ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2545). สุขภาพสังคม สู่สันติภาพ : มนุษย์พันทุฑทุฑร่วมกันได้. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ไพฑูริย์ วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. นครปฐม : วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสุทิตย อาภากรโร (อบอุณ). (2547). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- ภาวิฑูริย์ ทองโรจน์. (ม.ป.ป.). สถานสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา. (ออนไลน์) สืบค้นจาก <http://www.dusit.ac.th/course/stand/No-3.pdf> (2559, 2 พฤศจิกายน).
- วรเดช จันทรศร. (2545). การนำนโยบายไปปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สหายบล็อกการพิมพ์.

- วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. (2539). **กฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). **การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : ไอเดียส แควร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2548). **รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2548**. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, (2559) **รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2558**. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2541). **มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- เอมอร ไชยบัวแดง. (2539). **ประสิทธิผลของการปฏิบัติตามนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ : ด้านสังคม**. กรุงเทพฯ : ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- UNESCO. (1994). **The salamanca statement and framework on special needs education**, Paris : UNESCO.
- UNESCO. (1997). **International consultation on early childhood education and special education needs**. Paris : UNESCO.